

Programma 7 Landbouw en voedsel

Provincie Noord-Brabant

Inleiding

In het begrotingsjaar 2024 hebben we op veel vlakken de resultaten behaald zoals die ons voor ogen stonden. In 2024 is de Uitvoeringsagenda 2024 – 2027 vastgesteld.

We hebben het real time meten in stallen en innovatieve stalsystemen verder ontwikkeld, omschakelende melkveehouders naar natuurinclusieve landbouw begeleid en boeren ondersteund die hun bedrijfsvoering willen veranderen of beëindigen via het Ondersteuningsnetwerk en Aanpak Piekbelasting. Daarnaast hebben we biologische landbouw en agroforestry ondersteund. Voor wat betreft innovatie hebben we de Boerderij van de Toekomst ZOZ, Agro Proeftuin Noord-Oost-Brabant en de VDBorne-Campus ondersteund. We hebben bijgedragen aan GGA-processen. Ook in landelijke samenwerkingsverbanden behalen we voor Brabant relevante resultaten: denk aan het werken aan het Schone Lucht Akkoord, de Praktijkaanpak Emissiearme Veehouderij, Regieorgaan Versnellen Innovatie, ontwikkelen van een landelijke KPI-kernset voor meetbaar maken van kringlooplandbouw incl, mogelijk maken van doelsturing, het bevorderen van eiwittransitie, enz.

Tegelijkertijd is het voor een flink aantal ondernemers in de veehouderij moeilijk om het perspectief te blijven zien. Zowel op het vlak van natuurvergunningverlening alsook mestafzet in verband met de aflopende derogatie zijn de oplossingen nog niet inzicht. Dit heeft ook zijn weerslag op een aantal werkzaamheden binnen dit programma, zoals bij innovatie van stalsystemen en het heeft zijn weerslag op de medewerkers die in direct contact met de betreffende ondernemers werken.

Wat hebben we bereikt?

Het meest duurzaam en circulair in Europa

Indicatoren

- Verhouding tussen de bewerkte mest en de gewasbehoefte in Nederland (verhouding naar een waarde, op basis van fosfaat (P2O5))

Streefwaarden	nulmeting	2024	2030
Verhouding naar waarde	(1,09) 2020	-	Verhouding lager dan 1

- Stikstof- en fijnstof emissie veehouderij in Brabant

Streefwaarden	nulmeting	2022	2023	2024
Kton fijnstof per jaar	1,7 kton (2021)	1,6 kton	1,4 kton	1,5 kton
Kton fijnstof per jaar	14,3 kton (2019)	14,6 kton	13,7 kton	13,6 kton

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Realiseren uitvoeringsagenda mest

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Inzake mest is de samenwerking met andere provincies, sectoren en Rijk verder uitgewerkt. Van de eerste 5 in 2024 geselecteerde innovatieprojecten van de landelijke Praktijkaanpak Emissiearme Veehouderij (PA) is in 2025 de financiering geregeld. Er wordt binnen de PA gewerkt aan selectie en financiering van nog ca. 15 innovatieprojecten op gebied van stallen, mest en data. Daarnaast wordt gewerkt –in lijn met het bestuursakkoord- aan een maatwerkaanpak om het aantal locaties met mestbewerkingsinstallaties te vergroten. De recente uitspraken rondom natuurtoestemmingen bemoeilijken ook deze processen.

Actualisatie en uitvoeren routekaart stalaanpassingen 2024

Streefwaarden	2024
Aantal veehouders financieel ondersteund die investeren in een bestaand stalsysteem met rijksmiddelen	50*

*Dit is afhankelijk van de mate waarin het lukt om in 2024 vergunningen voor stalsystemen te verlenen én het openstellen van een subsidieregeling door het Rijk.

Daarnaast :

- Blijven we in 2024, afhankelijk van de snelheid waarmee de vergunningverlening voor stalsystemen weer op gang komt- onze First Movers-regeling inzetten om veehouders die als eersten investeren in een innovatief brongericht stalsysteem financieel te ondersteunen. We zullen dat afstemmen met de hierboven genoemde regeling.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Op dit moment is besluitvorming over vergunningverlening voor innovatieve huisvestingssystemen opgeschort. Er is geen subsidieregeling voor innovatieve huisvestingssystemen opgesteld. We hebben de routekaart geactualiseerd in juni 2024.

Pilot Real-Time meten

Streefwaarden	2024
Aantal praktijkbedrijven waarop gemeten wordt in het kader van deze pilot	25

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

33 bedrijven doen mee aan de Real-Time meten pilot.

Bereiken van implementerende en zoekende veehouders

Streefwaarden	2024
---------------	------

implementerende en zoekende veehouders bereiken via het netwerk van de Taskforce, via bijeenkomsten, 'Tour de Boer'-demonstraties, diverse schriftelijke en digitale communicatiekanalen en voorlichtingsactiviteiten. 500

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Deze activiteiten zijn nagenoeg stil komen te liggen door de ontstane onzekerheid over de effectiviteit van emissiearme huisvestingssystemen. Een deel van de werkzaamheden hebben een overlap met het samenwerkingsproject van de versnellingsaanpak emissielandbouw.

Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij, Akkerbouw en Zoogkoeienhouderij

Indicator:

- Implementeren Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw (BMA) bij akkerbouwbedrijven
- Toepassen (eenvoudige natuurinclusieve maatregelen) bij Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij

Streefwaarden	Nulmeting	2024
Implementeren Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw	n.v.t.	30
Toepassen Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij (cumulatief)	190 (2021)	650

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Bij de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij (BBM, onderdeel van het programma Brabants Bodem) is het aantal deelnemers met de vierde openstelling in 2024 gegroeid naar 500. Dit is –ondanks een forse inzet op de werving van nieuwe deelnemers- minder dan het beoogde aantal van 650. Met 500 deelnemers is de BBM nog steeds het grootste project met doelsturing in Nederland. In 2024 kon de eerste groep deelnemers (van 2021) twee jaar verlengen. Nagenoeg alle deelnemers hebben hun deelname verlengd. In de komende jaren kunnen ook de 2e tot en met de 4e groep deelnemers verlengen. Regio Pilot met de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw heeft het aantal deelnemers in 2024 (fase 2) conform plan uitgebreid naar ca. 80 akkerbouwers waarvan 25 in de provincie Brabant.

Wat hebben we bereikt?

Economisch toonaangevend zijn binnen Europa

Indicatoren:

- Aantal startups in landbouw en voedsel en op cross-overs met high tech (Programma EKT)

Streefwaarden	nulmeting	2024
aantal	5-7 (2021)	25

- Vestiging nieuwe bedrijven en/of bovengemiddelde groei van bestaande bedrijvigheid in de high tech agrofoodsector / aantal toonaangevende bedrijven (Programma EKT)

Streefwaarden	nulmeting	2024
aantal	2 à 5 (2021)	Substantiële groei
• Ontwikkeling van bedrijvigheid in nieuwe eiwitten in aantallen bedrijven en werknemers (5% groei per jaar)		
Streefwaarden	nulmeting	2024
Groei per jaar	45 (2022)	5%

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Volgende startups/bedrijven hebben zich in 2024 in Brabant gevestigd:

- Revyve (bij Cosun)
- The Mediterranean Food Lab (afkomstig uit Israël, heeft zich bij Bodec gevestigd)
- FibreFoods (in oude Dalco fabriek in Oss)

Het is lastig om het aantal startups op gebied van landbouw en Voedsel en hightech cross-overs weer te geven, vanwege de dynamische aard van deze startups. Bedrijven worden opgericht, stoppen of veranderen van focus, wat het moeilijk maakt om een actueel overzicht te krijgen. Maar ook vanwege overlap tussen sectoren, versnipperde gegevens en een gebrek aan actuele en centrale registratie. Daarnaast is inzicht in de ontwikkeling van de groei van bedrijvigheid in nieuwe eiwitten ook lastig door o.a. versnippering over sectoren en het gebrek aan specifieke en uniforme data.

Wat hebben we daarvoor gedaan?**Bevorderen innovatie****Indicator:**

- Organiseren van initiatieven welke de innovatie bevorderen (aantal: 3)

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Brabant is een van de projectpartners geworden van het REWIRE-project o.l.v. de Universiteit van Utrecht. Dit vier-jarige project richt zich op het bevorderen van nieuwe samenwerkingen tussen alle betrokken belanghebbenden, met als doel innovaties binnen en tussen diverse ecosystemen in de landbouw te creëren en te verspreiden.

Vanuit Green Techport Brabant is de Gebiedsgerichte Aanpak Energie Glastuinbouwgebieden van start gegaan, waarbij de verduurzamingsopgave binnen de glastuinbouwsector centraal staat.

Tevens is Brabant aangesloten bij Plant Protein Forward. Dit is een driejarig innovatief project dat zich richt op het stimuleren van de consumptie van plantaardige eiwitten, speciaal gericht op lokaal geteelde gewassen in Nederland en dus ook voor Brabant.

Ondersteunen en/of geformeerde consortia op thema nieuwe eiwitten of nieuwe verwerkingstechnieken**Indicator:**

- Aantal ondersteunde en/of geformeerde consortia op thema nieuwe eiwitten of nieuwe verwerkingstechnieken (aantal: 2)

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Via Landbouw Innovatie Brabant zijn er 4 projecten ondersteund rond plantaardige eiwitten.

Stimuleren kleine betekenisvolle projecten door Landbouw Innovatie Brabant

Streefwaarden	2024
Aantal ondersteunde initiatieven	30

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

In totaal zijn er 42 projecten ondersteund waarvan 4 rond plantaardige eiwitten.

Wat hebben we bereikt?**Natuur- en landschapsinclusief zijn in 2030****Indicatoren:**

- Aantal natuurinclusieve boeren

Streefwaarden	nulmeting	2024	2030
aantal	80 (2021)	150	500

- Areaal biologische landbouw (ha) (15% van het agrarisch areaal)

Streefwaarden	nulmeting	2022	2023	2024	2030
Agrarisch areaal	2,8% (2020)	2,3%	-	3,5%	15 % (circa 35.000 ha)

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Er is nog geen eenduidige definitie beschikbaar wanneer een bedrijf natuurinclusief is, we verwachten in het voorjaar van 2025 daar een definitie voor. Het aantal natuurinclusieve bedrijven kunnen we daarom nog niet monitoren. Eind 2024 deden circa 515 melkveebedrijven mee aan de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkvee, dit betreft bedrijven die in meer of mindere mate natuurinclusief zijn. Zie ook Statenmededeling Uitvoering Natuurinclusieve Landbouw.

Het percentage areaal biologische landbouw is groeiend. CBS-data met de data over de provincies loopt wat achter. De meest recente data voor Brabant is van 2022, toen waren 2,2 % van de agrarische bedrijven biologisch. Over geheel Nederland was in 2024 3,8 % van de bedrijven biologisch.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Begeleiden bedrijven bij hun omschakeling naar natuurinclusief

Streefwaarden	nulmeting	2024
Aantal begeleide bedrijven bij hun omschakeling naar natuurinclusief (incl. businessplan)	80 (2021)	150

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Eind 2024 zijn er met ruim 300 ondernemers gesprekken gevoerd over een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering. In totaal 160 ondernemers zijn of worden door coaches begeleid bij hun omschakeling naar natuurinclusief. 132 hebben een subsidie ontvangen voor het opstellen van een Natuurinclusief businessplan. 98 businessplannen zijn inmiddels gereed gemeld. En er zijn 10 grondtransacties bij 9 ondernemers afgerond in het kader van de regeling grond voor natuurinclusieve landbouw.

Organiseren van bijeenkomsten voor kennisontwikkeling/uitwisseling op inspiratiebedrijven

Indicator:

- Aantal bijeenkomsten georganiseerd voor kennisontwikkeling/uitwisseling op inspiratiebedrijven. (aantal: 30 per jaar)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Geven van omschakeladviezen biologische landbouw (melkvee en akkerbouw)

Streefwaarden	2024
Aantal uitgebrachte omschakeladviezen biologische landbouw (melkvee en akkerbouw)	8 (totaal 30)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het aantal adviesgesprekken ligt totaal op ruim 40, in 2024 waren het er 10.

Gronden voor Graasdierhouderijen

Streefwaarden	2024
Aantal hectaren vastgelegd als permanent grasland	250 (totaal 1000)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)**Aanpak piekbelasting****Kwaliteit (indicator)****Kwaliteit (toelichting)**

Het project loopt conform afspraken. Er is sprake van een goede samenwerking met het Rijksteam UAPB. Ook de samenwerking met het provinciale collega's en gemeenten gaat naar wederzijdse tevredenheid. De flexibele schil van de organisatie is afgelopen jaar wat ingekrompen om beter aan te sluiten op de omvang van de vraag naar zaakbegeleiding. Dit in goed overleg met de zaakbegeleiders. Er is voldoende budget en voldoende vertrouwen om de taken ook in 2025 te kunnen voortzetten.

Ondersteunen van veehouders bij besluitvorming LBV(+)

Streefwaarden	2024
Aantal ondersteunde veehouders (cumulatief vanuit 2023)	500

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Het begeleiden van de ondernemers gaat goed. Inmiddels hebben we in totaal (vanaf 2023) met 192 ondernemers contact gehad waarbij we nu nog met 130 ondernemers actief in gesprek zijn. Hoewel het aantal begeleide ondernemers lager is dan geraamd, is de tevredenheid bij zowel ondernemers en gemeenten over de uitgevoerde begeleiding goed. Ondernemers kunnen ook in 2025 nog een zaakbegeleider aanvragen. Bij de 2de BURAP stonden alle regelingen nog open en was er nog geen signaal dat we het aantal van 500 niet zouden halen.

Wat hebben we bereikt?**Versterken gemeenschapsinclusief****Indicatoren:**

- Gemiddelde waardering burgers voor de agrifoodsector in Brabant (op niveau of verbetering van waardering)

Streefwaarden	nulmeting (landelijk niveau)	2023	2024
Gemiddelde waardering schaal van 1-7	5,01 (2020)	5,04	Op niveau of verbetering

- Percentage Brabanders met zorgen over de gezondheid in relatie tot de veehouderij (afname percentage)

Streefwaarden	Nulmeting	2023	2024
Percentage	3% (2020)	5%	Afname

- Actualiteit stikstofproblematiek en de media aandacht die het heeft gekregen.
- Langdurig aanhoudende vogelgriep en overdraagbaarheid naar andere dieren.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Brabanders blijven bezorgd over hun gezondheid door de veehouderij in de buurt. Dit mede door de actualiteit van de stikstof problematiek in de media en het langdurig aanhouden van de vogelgriep en overdraagbaarheid naar zoogdieren.

Het precieze cijfer voor de Agrifoodsector is (nog) niet bekend. De maatschappelijke waardering van alle sectoren is in 2024 gestegen, maar de kleine plus die we zien verschilt niet significant van vorig jaar. (Agrifoodmonitor 2024)

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Ondersteunen boer-burger initiatieven

Indicator:

- Ondersteunde initiatieven (aantal: 1)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Korte Ketens

Streefwaarden	2024
Aantal ondersteunde initiatieven	3

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De provincie heeft ondersteuning gegeven aan onder andere projecten rondom het versterken en opbouwen van een (nieuwe) korte keten, gerelateerd aan o.a. voedingswaarde en voedseducatie.

Inzet verbonden partijen

N.v.t.

Wat heeft het gekost?

Excel-tabel

**7. Landbouw en
voedsel**

Bedragen x € 1.000		Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
<u>Lasten</u>					
	Programmalasten	40.939 N	21.388 N	15.225 N	6.163 V
	Toegerekende organisatiekosten	2.647 N	5.870 N	5.177 N	693 V
Totaal Lasten		43.586 N	27.258 N	20.402 N	6.856 V
<u>Baten</u>					
	Programmabaten	37.830 V	15.405 V	10.207 V	5.197 N
	Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten		37.830 V	15.405 V	10.207 V	5.197 N
Saldo van baten en lasten		5.755 N	11.853 N	10.195 N	1.659 V

**Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting
Excel-tabel**

7. Landbouw en voedsel

7. Landbouw en voedsel - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	6.856
	V

Inzet Versnellingsmiddelen Rijk	4.458
	V

De verklaring van de onderuitputting is 2-ledig:

- Realtime meten: de installatie van meetapparatuur heeft vertraging opgelopen. O.a. door beschikbaarheid van elektriciens;
- Biodiversiteitsmonitor: een voorziene subsidiebijdrage aan Boeren natuur Brabant van € 3 mln. is niet eind 2024 beschikbaar zoals voorzien was, maar zal in 2025 worden beschikbaar.

Grondbank beleidsregel graasdierhouderijen	400 V
--	-------

Voorziene aankoop gronden en daarbij behorende exploitatielasten zal in 2025 plaatsvinden i.p.v. 2024.

Subsidieregelingen Europese programma's	915 V
---	-------

Er zijn minder/lagere subsidies beschikbaar dan eerder is geprognosticeerd. De restantmiddelen worden ingezet voor subsidies Europese programma's in 2025.

Brabants bodem	172 V
----------------	-------

Brabants Bodem is een samenwerkingsprogramma dat bestaat uit verschillende deelprojecten. Een deel van deze deelprojecten is later in de uitvoering gekomen dan voorzien of doorgeschoven naar 2025. Dit om zo optimaal gebruik te kunnen maken van de beschikbare capaciteit van de partners van Brabants Bodem en bij de externe partijen waar Brabants Bodem mee samenwerkt. De stuurgroep Brabants Bodem heeft daarom besloten de uitvoeringstermijn die aanvankelijk was gezet op 2024 te verlengen naar 2025 en het werkplan daarop aangepast.

Heldere kaders	111 V
----------------	-------

Een aantal projecten welke de verwachting hadden in 2024 afgerond te zijn, hebben vertraging naar 2025.

Toegerekende organisatiekosten	693 V
--------------------------------	-------

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet lager uit.

Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	107 V
--	-------

7. Landbouw en voedsel - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	5.197
	N

Inzet Versnellingsmiddelen Rijk	4.458
	N

Als gevolg van lagere uitgaven (zie toelichting uitgaven) ook een lagere onttrekking van de Rijksbijdrage.

EU bijdrage LIFE AII4Biodiversity	240 N
-----------------------------------	-------

De gedeclareerde bijdrage op basis van de uitgaven is nog niet ontvangen.

7. Landbouw en voedsel

Grondbank beleidsregel graasdierhouderijen	400 N
--	-------

Als gevolg van lagere uitgaven (zie toelichting uitgaven) ook een lagere onttrekking van de Rijksbijdrage

Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	99 N
---	------

